

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשת קרח | גיליון מס 53 | סיון תשפ"ד

מפקודיך אתבונן

מצוות בפרשת קרח

1.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	איסור חמור להיבדל מהכלל ולהיות במחלוקת עם הציבור	(טז, א) ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן. (ב) ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם: (ג) ויקהלו על משה ועל אהרן
2.	בה"ג רמב"ן, [סמ"ג, ספק] יראים שנו, זהר הרקיע	אסור לחלוק על הכהונה ואסור להחזיק במחלוקת	ולא יהיה כקרח וכעדתו
3.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	לדעת שמשרת הכהונה ניתנה רק למי שבחר בו ה'	(טז, ה) בוקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו.
4.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	צריך להכיר בערך מעלת העבודה שניתנה לאדם ולא לחפש גדולות	(טז, ט) המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו וגו' ובקשתם גם כהונה:
5.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	לקבל הנהגת מורי וחכמי הדור בהכנעה ולא להתמרד ולענות עזות	(טז, יב) וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה. המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר:
6.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	להתבדל מן הרשעים ולהתרחק ממחיצתם	(טז, כו) וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם:
7.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	לדעת כי יד ה' לא תקצר להעניש גם בדרכי נס על טבעיים	(טז, ל) ואם בריאה יבא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה':
8.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	יש להאמין בנבואת משה והכופר בזה ענשו חמור מאד	(טז, כח) ויאמר משה בואת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי וגו' ואם בריאה יבא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה':
9.	עבד המלך	אסור להוציא הקדש מקדושתו, אפילו אם נתחלל, מעלין בקודש ואין מורדין.	(יז, ב) וירם את המחתת מבין השרפה ואת האש זרה הלאה כי קדשו:
10.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	יש לעשות אות וזכר להנהגת ה' ולעונשיו כזכרון להימנע מן החטא	(יז, ג) את מחתות החטאים האלה בנפשתם ועשו אתם רקעי פחים צפוי למזבח וגו' ויהיו לאות לבני ישראל וגו' וזכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו'
11.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	אסור להתרעם על הנהגת ה' אלא לקבלו בהכנעה ולדעת שהכל בצדק וביושר	(יז, ו) וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם וגו' וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף:
12.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	ביסודות הצריכים חיזוק נכון להציב בפני הקהל אות וציון גם בדרכי נועם וחביבות	(יז, יז) והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח וגו' וגו' השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו:
13.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	בעת שמידת הדין מתוחה יש ליפול על אפיים וזה מסוגל לכפרה ושתהא התפילה מקובלת	(יז, י) הרמו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע ויפלו על פניהם:
14.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	בעת המגפה, הקטורת יש בה כח לכפר ולעצור המגפה	(יז, יא) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף:

15.	חינוך שפח סה"מ מ"ע כב סמ"ג עשין קסה	מצות שמירת המקדש תמיד	(יח, ד) ושמרו את משמרת אהל מועד.
16.	חינוך שפט סה"מ ל"ת עד סמ"ג לאוין שט	שלא יתעסקו הכהנים בעבודת הלויים ולא הלויים בעבודת הכהנים.	(יח, ג) אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו גם הם גם אתם
17.	חינוך שצ סה"מ ל"ת עד סמ"ג לאוין רצז	שלא יעבור הזר במקדש	(יח, ד) וזר לא יקרב אליכם
18.	חינוך שיצא סה"מ ל"ת סז סמ"ג עשין קסה	שלא להשבית שמירה סביב למקדש	(יח, ה) ושמרתם את משמרת הקודש
19.	זהר הרקיע	שיאכל הכהן תרומה טהורה	(יח, ז) עבודת מתנה
20.	רמב"ן [סמ"ג ספק]	להקריב כל הקרבנות כמשפט ע"י הכהנים	(יח, ז) עבודת מתנה אתן את כהונתכם
21.	בה"ג רס"ג	זר ששימש במיתה ביד"ש	(יח, ז) והזר הקרב יומת
22.	עבד המלך	שישמר הכהן שלא לטמא או לאבד התרומה	(יח, ח) הנה נתתי לך את משמרת תרומתי
23.	עבד המלך	שיאכלו הכהנים תרומה וקדשים בדרך חשיבות וגדולה	(יח, ח) לכל קדשי בני ישראל לך נתתם למשחה ולבניך לחק עולם:
24.	יראים קמד	לתת לכהנים שתי הלחם, לחם הפנים, שיירי מנחת חוטא ונדבה, שיירי העומר, ביכורים, חטאת העוף, אשם ודאי ותלוי, זבחי שלמי ציבור [כ"א מצוה בפנ"ע]	(יח, ט) זה יהיה לך וגו' כל קרבנם לכל מנחתם
25.	עבד המלך	לתת לכהנים תרומה גדולה וחלה, וחזה ושוק של שלמים.	(יח, יא) וזה לך תרומת מתנם לכל תנופת בני ישראל לך נתתם
26.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	לכבד את הכהנים כמשרתי ה' ומגישי לחמו	(יח, יז) ואתה ובניך אתן תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את כהנתכם והזר הקרב יומת
27.	סמ"ק	להקדיש בכור בהמה טהורה	(יח, טו) כל פטר רחם יהיה לך
28.	יראים קמה	לתת לכהנים בכור בהמה טהורה	(יח, טו) כל פטר רחם יהיה לך
29.	חינוך שצב סה"מ מ"ע פ סמ"ג עשין קמד	לפדות בכור אדם	(יח, טו) כל פטר רחם וגו' באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם.
30.	חינוך שיצג סמ"ג לאוין שמג	שלא לפדות בכור בהמה טהורה	(יח, יז) אך בכור שור וכו' לא תפדה
31.	חינוך שצד סה"מ מ"ע כג סמ"ג עשין קסט	להיות הלוי עובר במקדש	(יח, כג) ועבד הלוי הוא
32.	שיצה סה"מ מ"ע קכז סמ"ג עשין קלה	להפריש מעשר ראשון	(יח, כד) כי את מעשר בני ישראל וגו' נתתי ללויים, (ויקרא כז, ל) וכל מעשר הארץ וגו' לה' הוא.
33.	רמב"ן	הפרשת מעשר ראשון ונתיתו ללוי	(יח, כד) כי את מעשר בני ישראל וגו' נתתי ללויים,
34.	חינוך שצו סה"מ מ"ע קכט סמ"ג עשין קלד	להיות הלויים מפרישין מעשר מן המעשר לכהנים	(יח, כו) ואל הלויים תדבר וגו' והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר,
35.	זהר הרקיע	לתרום ממין על מינו	(יח, כו) והרמותם ממנו
36.	רמב"ן וזהר הרקיע	להפריש תרומה מן היפה ולא מן הרע	(יח, כט) מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה' מכל חלב
37.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	שיתרום האדם לצדקה וכן צרכי בית הכנסת ותלמוד תורה מחלק יפה ומכובד	(יח, כט) מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה' מכל חלב
38.	רמב"ן וזהר הרקיע	שלא ירימו הלויים תרומת מעשר מן הרע שבמעשר	(יח, לב) ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלב ממנו
39.	בה"ג, רס"ג	אוכל טבל במיתה בידי שמים	(יח, לב) ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו
40.	הוראות ודברי מוסר שניתן ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות. רמב"ם	(רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יג הלכה יג) ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשובות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים	(יח, כא) ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד:

טבעי להיות יהודי

פרק לה: מחויבות האדם לקיום המצוות ושמירת התורה

נושא זה כבר הוזכר ברובו [במפוזר], בפרקים הקודמים, כאן נסכם את כללות הסיבות המחייבות את האדם לאור כל מה שבררנו עד כה, מה מחייב את האדם למעשה, לשמירה בקול ה' לעבדו ולשמור את כל מצוותיו. [וממילא, מה ימריץ ויניע אותנו ויעורר אותנו כשאנו נחלשים ומתרפים ח"ו].

מור"ה בן מלך סידר את הדברים באופן זה. וציין שכאשר מעיינים בפסוקי התנ"ך ובמאמרי חז"ל וכן בספרי הראשונים, נמצינו למדים בזה שלש יסודות אשר הם סיבת ושוורש חובתנו, ומהם נובע שעבודינו לקיום התורה והמצוות. ומשים את תשומת הלב, ששלשה גדולי עולם ביהדות, העמידו דרכים שונות לגבי השאלה מה הוא עיקר המחייב. ובאמת כל שלושת הדרכים הללו, כולם יחדיו הם היסודות המרכזיים של עבודת היהודי, אולם מצינו הבדלים בגישה בין מורי הדורות וחכמי ישראל על איזה עניין לתת יותר דגש, ועל מה להעמיד את מרכז נקודת הכובד, שבה יתבונן האדם במיוחד ויתחזק בכל עת ועליה יבסס את עבודתו בלב ובמעשה.

[ואין זה שייך למה שכתב בתחילת 'מסילת ישרים': 'מה חובת האדם בעולמו'. כי הוא מתייחס לשאלה בדבר 'מטרת' בריאת האדם. ואילו אנו שואלים מה היא מה היא הסיבה שמחמתה 'אנו מחויבים' לעבוד את ה' ולשמור את חוקיו. מה שורש ה'חוב' שלנו לקיים תורה ומצוות, ואין פתרון מציאות התכלית פותר שאלה זו].

לראשונה יש להזכיר את דרכו של בעל "חובות הלבבות" שמעמיד את עניין המחויבות על הכרת הטוב לבורא, וכתב על כך את 'שער הבחינה' בו הוא מרחיב ללמד על התבוננות בכל פרטי הבריאה וחסדי המקום על האדם בכל פרט ופרט של חייו, וכפי שתקינו חכמים לברך בכל יום ברכות הנהנין ומאה ברכות לעורר את האדם על חסדי ה' עליו. ומתוך התבוננות זו בא האדם לרגש יסודי של חובת תמורה כלפי יוצרו, שכיון שברא אותנו בחסדו וממשיך להיטיב לנו, בכל חלקי הבריאה אשר ברא למען האדם בטובו הגדול, ובהנהגתו שהוא מנהיג את העולם בחסד וברחמים וזן ומפרנס ומיטיב לכל בהטבה רבה, ומרעיף עלינו רוב שפע. וכפי שמסכם בחוה"ל: 'אם כן כבר נתברר חיוב קבלת עבודת האלוקים על בני אדם, מצד התמדת טובותיו עלינו'. ולאור זאת חל חיוב על האדם לציות ליצרו בכל מה שיורה אותו, ומוטל עליו לעבדו ולכבדו ככל שתשיג ידו.

וכך הם דברי הרמב"ן (שמות יג, טז): 'וכוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לא-ל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו'.

דרך יותר נעלית היא דרך ההתבוננות בעוצם 'גדלות הבורא' ורוממות קדושתו יתברך. שמצד עצם היותו הבורא והמנהיג אשר לגדולתו אין חקר, והוא נשגב וקדוש עד שאין להשיג אמתיות מהותו, מחמת כן אנו נכנעים אליו לעבדו ולשמוע בקולו. וחובת האדם היא להתבונן ברוב גדלו גבורתו ונוראותיו של הקב"ה ועוצם קדושתו יתברך, ומתוך רגש זה יעבוד את ה' לשמוע בקולו ולעשות רצונו, ומתוך שמרבה להתבונן בשגב רוממותו יעמוד לפניו משתאה ומעריץ, ויערוג וישתוקק להתקרב אליו ולהתדבק בו יתברך.

ובעניין הכתוב (תהילים קלט): "נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד". (ישעיה מ). "ואל מי תדמיני ואשׁוה יאמר קדוש. שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא... הלוא ידעת אם לא שמעת אלוקי עולם ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו"

לדרך זו אנו מוצאים סימוכין ברמב"ם בהלכות יסודי התורה – 'והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו ובראויו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר, ומתאהב תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד 'צמאה נפשי לאלוקים לק-ל חי' וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות (פ"ב ה"ב).

אולם הדרך של 'הכחזר' היא, שהיסוד העיקרי בחיוב עבודתנו לה' נובע מצד היחס המיוחד שיש לנו מאת הקב"ה, אשר בחר בנו וייחד אותנו להיות לו, והוא אלוקינו אלוקי ישראל המנהיגנו באופן מיוחד להיטיב עמנו, ומשגיח ומגן עלינו בהשגחה פרטית, ומתוך כך חלה עלינו כלל חובת העבודה, וכדכתיב – "ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה.. לשמור את מצות ה' ואת חוקותיו.. הן לה' אלוקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה. רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה (דברים י). וכתוב (שם לב, ו). "הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך.

וכך גם פתח הקב"ה את עשרת הדברות ב'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (שמות כ), ולא אמר 'אשר בראתיך' (ועיין שם באבן עזרא ורמב"ן). וכך כותב 'הכחזר' (מאמר ראשון אות כז): 'כי אילו היה חיוב התורה מצד מה שהאלו-קה ברא את כולנו, היו שוים בה כל בני אדם כלבן כשחור, כי כולם בראויו יתברך. אולם חיוב התורה עלינו, הוא מצד מה שהוציאנו האלו-קה ממצרים, ומצד היות לו התחברות עמנו בהיותנו סגולת בני אדם'.

הבעש"ט ותלמידיו ביססו את דרכם על גישה זו, [ולכאורה גם הגר"א]. ולמעשה זו הגישה המצויה בכל התורה והנ"ך שהדרישה מעם ישראל לעבוד את ה' ולשמור מצוותיו, היא מאחר שהוא אלוקינו שלנו, ואנו עמו, אשר הוציאנו ממצרים וזכרנו בריתו עמנו, והוא מלכנו השוכן בתוכינו. על כן נתחייבנו לעבוד ולשמור מצוותיו. וכך משמע מספר 'שערי העבודה' שמייחסים לרבינו יונה.

לימוד המשנה

אמרו בגמרא (קידושין דף ל.) – 'לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד'. ועיין בתוס' שם (ד"ה לא) שכתב נראה לי לפרש בכל יום ויום עצמו ישלש וכו' ור"ת פירש שאנו סומכין אהא דאמרינן בסנהדרין (דף כד.) בבל בלולה במקרא במשנה ובגמרא דגמרת בבל בלול מכולם.

ומדבריו נראה שלא הכריע בזה, ויש לברר לגבי לומדים מובהקים, שרוב ימיהם עסוקים בהיות דאביי ורבא, האם יש משמעות עבורם בלימוד משניות, ולכאורה אחר שעוסקים בתלמוד לשם מה דרוש להם לעסוק במשניות, שהם בלי סברא.

וכבר כתבנו שהמושג "משנה" אין הכוונה דווקא למשנה שלנו שסידר רבינו הקדוש, כי גם לפניו היתה משנה, אלא הכוונה לפסקי הלכות ששונים אותם בלי לפלפל בהם וכל סדר פסקי הלכות הוא בגדר 'משנה'.

אולם נראה שיש יתרון ל'משנה' הסדורה מימות רבינו הקדוש יותר משאר פסקי הלכות, בכך שנכתבה באופן תמציתי כעניין "לעולם ישנה דרך קצרה", אולם נרמזו בהם עניינים רבים ויובן ממנה גם דינים נוספים, ואלו יימסרו מדור לדור מרב לתלמיד. ונמצא שהמשנה היא הגרעין של כללות הלכות התורה ובה יש זה קצת דמיון לתושב"כ, ולכן אף שגם הברייתא נכתבה אחר כך וכל הגמרא וכל תושב"ע"פ אולם אין זה דומה למשנה.

הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות כתב – 'והיו דבריו במשנה דבר קצר, וכולל עניינים רבים, והיה הכל מבואר לו, לחדוד שכלו, אבל למי שהוא פחות ממנו, הענין ההוא עמוק בעיניו, שהחכמים הקדומים לא היו מחברים אלא לנפשותם'.

בגמרא (תענית דף כא. כתובות טט:) מסופר על אחד האמוראים שידע כל ברייתא של רבי חייא ורבי אשעיא היכן היא רמוזה במשנה, דהיינו שהמשנה נתחברה בחכמה עצומה כאשר רבינו הקדוש מצא את הדרך כיצד לרמוז את כל ריבוי ההלכות המבוארות בתוספתא, על ידי דיוקים קלים בסגנון המשנה וכדומה. בספר 'שבילי אמונה' (לאחד מן הראשונים) כתב: 'ועל פי הנס היא סדורה שהרי בדבור אחד נכללין כמה עיקרין וכמה קבלות וכמה סברות בקוצר לשון, וכן כמה ברייתות תלויין על משנה אחת והמשנה היא פירוש תורה שבכתב שנאמרה למשה בסיני מפי הגבורה'.

בהקדמת ה"פאת השלחן" לרבי ישראל משקלוב מספר אודות הגר"א זיע"א: 'אספר אחת אשר שמעתי מפי הרב הגאון מואלזין שפ"א נתקשה אחיו הגאון ר' זלמן ז"ל תלמיד רבינו הגאון המפורסם בספר 'תולדות אדם', במשנה אחת בפ"ק דיו"ט משלחין יינות וסלתות ושמינים אבל לא תבואה ור"ש מתיר בתבואה, וקשה דתיבת 'בתבואה' מיותר, ובשביל זה נסע ר' זלמן ז"ל לוילנא לפני הגאון והשיבו תיכף, בזה התיבה מרומזת התוספתא דמתניא בגמרא שם וכו', ונתפלל מזה מאד, ואלף כיוצא בו'.

זו היתה, מעיקרה מטרתה של המשנה בישראל. מכיון שנתקטנו הדורות ואין אדם יכול לדעת את כל התורה שבעל פה, תיקן רבינו הקדוש את הנוסח המתומצת של ששה סדרי משנה, שיהודי מסוגל לשנן אותם בעל פה, וכך יהיה בידו הגרעין של התושב"ע"פ כולו, ותהיה צורתו כיהודי שלימה.

ועוד יש בחיבור המשנה אופן לימוד מיוחד שנועד לזכור, שהוא מסודר לפי סדר שיהא הגיוני ומקושר בזה אחר זה. ולמשל יש מקומות דפתח במה דסליק מיניה ברישא, וספר משפטי מסודר אינו עושה כן אלא פתח במאי דפתח ביה, על ראשון ראשון. אבל המשנה כשמה היא שנתחברה באופן הקל לשינון.

עוד יש לשים לב שהמשנה אינה כתובה באופן יבש אלא באופן מעורר עניין, שגם זה מקל על השינון כמין זמר והזכירה, ואילו שו"ע כתוב יותר יבש וקשה מאד לזכירה ולשינון, כי אכן לא נכתב לשם לימוד אלא כפסקי הלכות היוצאים מהטור וב"י.

[וספר הי"ד להרמב"ם הוא כן קצת כמו משנה, וקרא לו ספר 'משנה תורה', והוא פותח עם קצת רעיון הדבר וקריאתו נעימה. ויתכן שאילו היה מתקבל כרצונו בעם ישראל היה נקבע כמשנה, אלא שנתקבל בישראל רק כאחד מגדולי המחברים, ולא בתוקף של משנה]. לאור האמור יש להתיישב בדבר ערכה המיוחד של המשניות בזמננו, לאחר שנכתב גם התלמוד מחד, ולאחר שפסקי ההלכות נערכו בספרים יותר מאוחרים, כרמב"ם ושו"ע. ולכאורה יש לדון האם עדיין יש צורך לקבוע לימוד במשנה בפני עצמה, ומדוע לא יהא די בלימוד הגמרא שאגב כך גם לומדים את המשניות ומבארים אותם, ויודעים את כל צדדי ההלכות.

ונראה שחשיבותה של לימוד המשנה נותרה למרות הכל, כי החבל שעל ידו אחוזה התורה שבעל-פה באמתחתו של היהודי היא דרך ידיעת המשנה כולה, [אלא שעליו לדעת לא לפסוק הלכה מתוך משנתו]. הרמב"ם בהקדמתו כשהוא בא לבאר את התועלת שהוא רואה בחיבור פירושו למשנה כתב – 'אין ביכולת אדם לדעת על פה כל התלמוד'. אולי אין הדברים מכוונים ליחיד סגולה שנטע ה' בכל דור ודור, ומי שמסוגל לזה אשרי חלקו.

אולם נראה מדבריו שמה שכן נדרש מכל יהודי ממוצע ובר אוריין, הוא להיות בקי ב'ששה סדרי משנה' בעל-פה, כשעל ידי כך הוא כבר יבוא להיזכר בכל מקום את כל פרטי ההלכות המסתעפים. אם תתעורר אצלו שאלה, הוא ישאל אותה את 'הגדול שבגאונים' או שיעיין בתלמוד.

ויתכן כי מה שאמרו במסכת אבות (פרק ג משנה ח) 'כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו', נאמר דווקא על המשנה, שאותה על כל תלמיד לזכור ולהישמר שלא לשכחה, ולא על התלמוד והפירושים השונים שאי אפשר לאדם לזכור כל מה שלמד תמיד.